

شیخ الاسلام - بنده میخواستم با آقایان تذکر بدهم که امروز روز میمون و مبارکی است که از طرف وزیر معارف لایحه تقدیم مجلس شده در این دوره در مجلس هیچ اسم معارف شنیده نشده و کمیسیون معارف هم هیچ منعقد نشده مگر در آن ماههای اول برای يك لایحه که آنهم چند ماهه بود دیگر مدتی بود که بنده هیچ اسم معارف را نشنیده بودم و بنده باز تکرار میکنم که امروز را یکروز مبارکی می دانم

رئیس - راجع بلایحه نطق اگر آقایان اظهاراتی دارند بفرمایند.

سهام السلطان - چون نیمساعت از ظهر گذشته خوبست جزو دستور جلسه بعد شود.

رئیس - راجع بدستور پس فردا خوب است پیشنهاد کنید تا ثبت شود.

آقای مستشار السلطنه

(اجازه)

مستشار السلطنه - یک نفر تقی خان نامی است که يك مختصر حقوقی دارد که اغلب آقایان او را در این صحن بهارستان دیده اند اگر آقایان اجازه بدهند جزو دستور شود

رئیس - راجع بتقی خان ایرادی نیست؟

(اظهاری نشد)

آقای آقا سید یعقوب

(اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده دو چیز را متذکر میشوم که اگر آقایان موافقت کنند جزء دستور شود

یکی راجع بمسئله نطق است و یکی هم راجع بمسئله گل سرخ است که خاطر آقایان را متذکر میکنم ما با اینکه این قدر لوابح خرج را میگذرانیم اقلاً این لایحه را هم که سالی صد هزار تومان عایدی آن است خوبست بگذرانیم تا دولت پول آن را بگیرد اگر این لایحه بگذرد موقع استخراج آن میگذرد و عایدی امسال آن ضرر دولت میشود این است که من استدعا میکنم جزو دستور جلسه آتی شود

رئیس - راجع بامتیاز نطق مخالفی نیست؟

آقای سلیمان میرزا

(اجازه)

سلیمان میرزا - بنده مجبورم حالا یا بعد از دستور تمتهائی را که دو نفر رفیق من آقای مدرس و ملک الشعراء بمن زدند رد کنم اگر اجازه بفرمائید حالا عرض کنم.

رئیس - حالا راجع بدستور است مدرس - بنده هم توضیح میدهم که

هیچ نظری نسبت بسر کار نداشتم **سلیمان میرزا** - حالا که فرمودند موقع نیست در موقع خودش عرض میکنم و بعد هم میگویم نظر بایشان نداشتم. نظر نداشتم توی دل شما است. بنده هم همه حرفها را میگویم بعد میگویم نظر بشما

نداشتم. اما راجع بمسئله نطق با همه فرمایشاتی که فرمودند باتمام نصابی پدرا نه و دوستانه که فرمودند معذک کله بنده مقدم میدانم که معاهده تجارتي با مصر مطرح شود برای اینکه در مسئله تنباکو تجار ایرانی در مصر آسوده شوند عقیده آزاد است چون همیشه ما میگوئیم که باید يك کاری کرد که از نظر اقتصادی فایده حاصل شود ولی در موقع نمی دانم چرا اقدام نمیکنند. تجاریکه الان در مصر هستند گرفتارند و این مطلب هم همینطور معطل مانده و تقریباً در پنجاه دقیقه یا نیم ساعت میگذرد.

بنده این را مقدم بر مسئله نطق میدانم و بعد هم مستمري آن بیچاره را که آقای مستشار السلطنه اظهار کردند مقدم است و همچنین لایحه کبریت سازی را از نقطه نظر رفع احتیاجات داخلی مقدم میدانم. و من هیچ ملاحظه هم ندارم. من نه بکابینه اعتماد دارم و نه با این ترتیب لایحه نطق موافقم.

رئیس - رای میگیریم که لایحه نطق جزء دستور بشود یا خیر؟

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده عرضی دارم.

رئیس - بفرمائید

آقا شیخ ابراهیم - همه آقایان میدانند که بنده هیچوقت نسبت باشخاص عرض خارج از نزاکت نکرده ام و این عادت را ندارم ولیکن آقای مدرس و ملک الشعراء فرمایشاتی فرمودند که راجع میشود بيك جمعیتی که بنده هم در آن هستم

رئیس - تأمل بفرمائید این مطالب راجع بدستور نیست.

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده راجع بمسئله نطق و دستور عرض میکنم که چرا جزو دستور نشود.

اولاً نباید در مجلس بيك حرفهائی زد که بقول بعضیها تهدید محسوب میشود. هر کسی بيك نظریه دارد و صلاح مملکت را میخواهد.

از موافق و مخالف همه صلاح مملکت را میخواهند پس نباید گفت اگر اینطور نکرديد چه میشود و چه خواهد شد هر کس عقیده خود را میگوید علاوه بر این مسئله نطق چیزی بود که همه حسن استقبال کردند و همه هم موافقت کردند که چیزهاییکه به نفع مملکت است زودتر بگذرد چه نطق باشد چه بزرگتر از نطق و چه کوچکتر از نطق. ولیکن شاید کسی کسه مخالف است در مطرح بودنش مخالف باشد نه در گذشتنش. مثلاً بنده

میل دارم این عبا خریداری شود ولی صلاح میدانم که بدست این نوکر خریداری شود. ممکن است بدست دیگری خریداری شود برای اینکه بنده بگویم شاید او صلاح خودش را ملاحظه میکند نه صلاح مرا. یا اینکه کسی صلاح نداند که بدست

بيك جمعیتی یا بيك نفری این کار بشود پس نباید آنها را ترور کرد و گفت حالا که شما اینطور صلاح نمیدانید مملکت را نمیخواهید و برخلاف صلاح مملکت هستید بنده تقاضا می کنم که این حرفها گفته نشود و صلاح هم نمیدانم و الا اگر حرف بزنند بنده هم میتوانم بگویم آقا شما که این اصرار را دارید برای قائده خودتان است. آن وقت جواب چیست؟ من میگویم نباید گفت تا چنین جوابی نشنید. بنده میگویم البته نطق هم صلاح مملکت است و باید بگذرد ولی حرفهائی که به اشخاص بر میخورد نباید گفته شود. زیرا بعد از آن حرفها حرفهائی دیگری هم گفته میشود. من از آقای ملک الشعراء و آقای مدرس هیچ انتظار نداشتم که چنین کنایاتی بفرمایند و باز هم تقاضا می کنم که این حرفها را نفرمایند و الا مثل منی را که هیچ وقت هیچ حرفی نیز نمیزنم و ادار می کنید که خیلی چیزها را بگویم.

رئیس - آقای محمدولی میرزا (اجازه)

محمدولی میرزا - بنده تقاضا دارم اگر مجلس موافقت کرد که لایحه نطق جزء دستور جلسه بعد باشد بعد از آن لایحه امتیاز کبریت سازی آذربایجان جزء دستور شود چون خیلی جزئی است و چندین وقت مجلس را نخواهد گرفت و از قراریکه بنده اطلاع دارم صاحبان امتیاز اقداماتی نموده اند و اگر در دادن امتیاز با آنها تأخیر شود تولید اشکال برای آنها خواهد نمود.

معاون وزارت خارجه - بنده

تقاضا می کنم که فصل سیم معاهده ایران و افغان هم چون خیلی جزئی است و فوریت دارد جزو دستور جلسه بعد گذارده شود.

رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - اگر چه آقای مدرس نسبت به بی طرفی نفرین کردند و بنده هم این دفعه جزء بی طرف نیستم و منفرد هستم و گمان میکنم مسلک خودم را هم فدای هیچکس نکرده ام و هرقت هم که صلاح مملکت را دانسته ام رأی داده ام و عقاید خودم را هم اظهار کرده ام بهر جهت حالا نسبت بان نفرینی که به بی طرف کردند کار ندارم و راجع باین مسئله عرض میکنم که بیش از بيك سال است در مجلس طرح شده است. مملکت و ملت ایران با بيك مملکت بزرگ دنیا خواسسته است روابط پیدا کند و امتیاز معادن نفت شمال را به آنها بدهد. حالا مجلس اگر نمیدهد و نمیخواهد بدهد رد کند و اگر میدهد بگذرانند. بنده این را آبرومند برای يك ملت میدانم که چیزها خودش استقبال کرده حالا به تأخیر بیندازد و رد کند اگر طرف خوبست باید

داد عمر وزید را هم نمی شناسم. البتة وقتی که بمجلس آمد و اکثریت مجلس در آن موقع با هر کس بود نظریه او پیشرفت خواهد کرد. امروز بيك عده اینطور صلاح میدانند و میگویند ما با دولت حاضر صلاح نمیدانیم این مسئله بگذرد و باید با فلان دولت بگذرد و یا فلان نوکر من بقول آقای زنجانی نباید دخالت کند هنوز پای خرید و فروش در میان نیامده برای اینکه ممکن است فردا بيك عده دیگر این حرف را بزنند با این ترتیب نمیشود نتیجه گرفت. اولاً این شور اول است و بيك فرجه هم هست و بعد از آنکه شور اول تمام شد نظریات آقایان را در کمیسیون میسنجند و قانون را جرح و تعدیل میکنند بعد هر قسم که صلاح و صرفه مملکت باشد می نویسند. این مسئله در واقع مثل مسئله تجارت میماند که دو نفر باهم داشته باشند و بيك نفر بد معامله کند و بنده خیلی بد و مضر میدانم که انسان بد معامله گری کند خصوصاً آن کسی که خواهان آن بوده است. خود ایران حاضر شده است و گفته است که ما امتیاز نفت شمال را میخواهیم بدهیم و تمام مشتری هائی که پیدا شده اند میخواهند زودتر تکلیف خود را بدانند. از این نقطه نظر بنده میخواستم تقاضا کنم که آقایان موافقت بفرمایند که این هم جزو دستور فردا باشد و البته مانعی هم با بودن لوایح کبریت سازی و غیره ندارد. همچون نیست که تصور بفرمایند اگر کبریت و نفت با هم باشد آتش بگیرد ممکن است هم لایحه نفت و هم مسئله کبریت هر دو بگذرد بنابراین بنده معتقدم که این هم جزو دستور باشد تا نظریه عموم آقایان نمایندگان معین شود.

رئیس - رأی می گیریم آقایانی که تصویب می کنند مسئله نفت جزو دستور روز شنبه باشد قیام فرمایند

(اکثر قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. راجع به گل سرخ و کبریت سازی هم مخالفی نیست. جزو دستور خواهد بود

(مجلس سی و پنج دقیقه بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس - مؤتمن الملک

جلسه دویست و دوم

صورت مشروح مجلس

یوم شنبه پانزدهم برج جدی

۱۳۰۱ برابر هیجدهم

جمادی الدولی ۱۳۴۱

مجلس دو ساعت قبل از ظهر بریاست آقای مدرس نایب رئیس تشکیل گردید (صورت مشروح یوم پنجشنبه سیزدهم را آقای امیر ناصر قرائت نمودند)

فایب رئیس - در صورت مجلس فرمایشی نیست؟

(اظهاری نشد)

نایب رئیس - صورت مجلس تصویب شد .

محمد هاشم میرزا - بنده در صورت مجلس عرض داشتم .

نایب رئیس - می خواستید قبلا بفرمائید .

محمد هاشم میرزا - بسیار خوب چندان مهم نبود .

نایب رئیس - اگر آقایان تصویب فرمایند چون مدت شباعت منقضی شده است اول شب انتخاب بشود بعد شروع بمذاکره مطالبی که در دستور است بشود .

محمد هاشم میرزا - این بدیهی است و لازم با اجازه نیست يك مطلبی است که نظامنامه پیش بینی کرده و در موقعش هم باید انتخاب بشود .

نایب رئیس - عده حاضر مرکز هشتاد و هشت نفرند لهذا باو برای هر شنبه چهارده نفر انتخاب میشود و بعد به چهار شعبه اول هر کدام يك نفر افزوده خواهد شد

(آقایان امیر ناصر و مستشار السلطنه شروع باستقراع نموده و شعب ششگانه بترتیب ذیل بحکم قرعه معین شدند)

شعبه اول - آقای سردار مخمف - آقای حاج شیخ اسدالله - آقای سیدالملک - آقای رکن الملک - آقای میرزا ابراهیم خان ملک آرائی - آقای احتشام الدوله - آقای سردار فخر - آقای حاج مخیر السلطنه - آقای شیخ محمد حسن گروسی - آقای شیخ الاسلام اصفهانی - آقای محمدولی میرزا - آقای سیددار اعظم - آقای سلطان العلماء - آقای معق - العلماء

شعبه ۲ - آقایان بیان الملک - امین - الشریعه - آقا سیدفاضل - آقا سید یعقوب - یور رضا عدالسلطنه - شیخ العراقرین زاده - حاج میرزا مرتضی - رئیس التجار - غضنفر خان - بیان الدوله - مستوفی الممالک - معتمد التجار - منتصر الملک

شعبه سوم - آقایان رفعت الدوله - حاج میرزا اسدالله خان کردستانی - سالار معظّم - داور - آقا میرزا محمد صادق طباطبائی - آقا میرزا شهاب الدین - آقا میرزا هاشم آشتیانی - نجات - آقا میرزا محمد دانش - آقا سید محمد تدین - لسان الملک - آقا میرزا سید حسن کاشانی - حاج میرزا تقیخان تائبی - مؤتمن الملک

شعبه ۴ - آقایان مساوات - محمد هاشم میرزا - مستشار السلطنه - میرزا سید جسیخان بلوچ - قوام الدوله - میرزا ابراهیم قمی - میرزا محمد حسین صدرائی - آقا شیخ ابراهیم زنجانی مصباح دیوان - مصصام السلطنه - میرزا ظاهر تنکابنی - آقا سید کاظم زردی - آصف الممالک دکتر لقمان

شعبه ۵ - آقایان اقبال السلطان - آقا سید حسن مدرس - معتمد السلطنه - فتح الدوله ناظم الدوله نصرت الدوله - سردار معظّم

کردستانی - ارباب کیخسرو - ملک الشعراء دستغیب - امیر ناصر - حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - عماد الملک - حاج سید المعقین

شعبه ۶ - آقایان حاج میرزا عبدالوهاب سردار معتمد جلیل الملک - بیاع الملک - ناظم العلماء ملابری - آقا سید محمد تقی طباطبائی - عبدالمالک سلیمان میرزا - صدر الاسلام سعادت - فیوضات - حاج امین التجار - سهام السلطان - کازرونی

مستشار السلطنه - راجع بشعبه اول آقای حاج نصیر السلطنه - اضافه بشعبه دوم آقای شیخ الاسلام ملابری - شعبه سوم آقای نصیر دیوان - شعبه چهارم آقای حائری زاده

نایب رئیس - در موقع تنفیص شعبات تشکیل شده و ترتیبات داخلی خود را معین خواهند نمود .

دستور امروز اول شور در لایحه امتیاز نفت شمال

ثانیاً شور در لایحه امتیاز و معدن گل سرخ

ثالثاً شور در لایحه کبریت سازی

آقایان حاج حائری زاده در دستور فرمایشی داشتید؟

حائری زاده - بلی فصل العاقی عهدنامه ایران و افغانستان مطلی ندارد و شور دوم او هست استدعا دارم این مطلب بر سایر مطالب مقدم باشد

نایب رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - بنده در جلسه پنجشنبه استدعا کردم شهریه تقی خان اول جلسه جزو دستور باشد گویا منظور نشده است اگر آقایان اجازه بفرمایند امروز این مطلب مطرح شده و زودتر تصویب شود

نایب رئیس - این پیشنهادی که آقای مستشار السلطنه کرده اند اگر مخالفی نیست جزء دستور شود

ح سید المعقین - آقایك فقره نیست چهار فقره است در يك راپورت و جزو دستور هم هست

نایب رئیس - آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده خواستم عرض کنم يك مطلبی که روز گذشته جزو دستور شده و رأی هم داده شده است باید تعقیب شود و این مسئله که آقای مستشار السلطنه فرمودند بعد از تنفیص مطرح بشود بهتر است چون يك ربع وقت بیشتر لازم ندارد والا اینکه نمیشود هر روز يك دستوری معین کنند و فردا بهم بزنند روز پنجشنبه معین شد که مسئله نفت امروز جزو دستور باشد رأی هم داده شد و تصویب شد حالا که نمیشود مجدداً دستور را عوض کرد اینطور که کار پیش نمیرود؟

مستشار السلطنه - این فرمایش آقای آقا سید یعقوب مخالف با نظامنامه داخلی

است نظامنامه بنمایند حق میدهد که راجع بدستور پیشنهاد بکنند حالا اگر آقایان مخالفند به پیشنهاد بنده رأی ندهند

نایب رئیس - پیشنهاد آقای مستشار السلطنه خیلی جزئی است کسی مخالف نیست که جزو دستور گذاشته شود؟ (مخالفتی نشد)

نایب رئیس - برای محمد تقیخان فشنندی مفلوج علاوه بر پنج تومان از اول حمل هنده - السنه بیست و سه قران هم اضافه معین شده است آقایان موافقین ورقه سفید بدهند

آقای سهام السلطان (اجازه)

سهام السلطان - چون در این ماده بندی که شده برای هر يك از چهار قلم يك ماده علیحده نوشته شده است بهتر این است که چون هر چهار فقره جزئی است در هر کدام ماده بماده باقیام و قعود رأی گرفته شده بعد بکلیه لایحه باورقه اخذ رأی شود

نایب رئیس - آقای سلیمان میرزا این ماده دارای چند جزء است و من تقاضای تجزیه میکنم باین طریق که در باره سیف المجاهدین و محمد تقیخان فشنندی و عبدالله خان مفتی و حجة الاسلام و حجة العلماء هر کدام علیحده رأی گرفته شود چون چیز مختصری است و اگر تصویب شود این چهار نفر راحت می شوند دردم بشود راحت می شوند و میروند فکر دیگری برای کارشان نمی کنند و این خوب نیست که هر روز اینجا معطل باشد اگر همه در يك ماده مستقل است يك دفعه اخذ رأی شود

(بعضی گفتند صحیح است)

نایب رئیس - در این مسئله که حضرت والا اظهار فرمودند مخالفی نیست که اول هر کدام را باقیام و قعود رأی بکنیم پس از آن باورقه؟

آقای کازرونی (اجازه)

آقا میرزا علی کازرونی - عرض میکنم این چهار فقره شهریه تماشا جزو دستور برقراری حقوق در باره سیف المجاهدین به تقی خان فشنندی مفلوج که خیلی مستحق و پریشان است جزو دستور بود و در سایر اقلامش آقایان شاید مطالعه نکرده باشند بنده مخصوصاً در باره سیف المجاهدین دیگرش ابتدا مطالعه نکردم که آیا باید بدهیم یا نباید بدهیم؟ چرا بدهیم؟ علی العمیا که نیشور رأی داد ببخشید آقایان بنده راجع بخودم عرض میکنم جسارت نشود سایرین را نمیدانم بنا بر این بنده پیشنهاد می کنم اگر آقایان بپذیرند در باره شخص مفلوج که بیست و سه قران است و مستحق هم هست امروز اخذ رأی شود سایر فقراتش امروز مطرح نشود و بماند برای جلسه دیگر تا يك تومان شهریه از اول حمل هنده السنه ۲۳ قران خانم مشرف السلطنه از اول میزان هذ السنه خیر صد

قران آقا عبدالله مفتی علاوه بر ماهی بیست تومان شهریه از اول برج اسد هنده السنه ۱۰۰ قران آقایان حجة الاسلام

و حجة العلماء هر يك در ماه بطور شهریه ماهی سی تومان از اول برج اسد هنده السنه ۶۰۰ قران

محقق العلماء بنده قابل تفکیک میدانم و تقاضا میکنم تفکیک بشود

نایب رئیس - پیشنهاد کنید که تجزیه از باب کیخسرو - تجزیه پیشنهادنی خواهد .

نایب رئیس - چرا نمخواهد. کدام را تجزیه کنیم؟

از باب کیخسرو - مقصودم این بود که پیشنهاد لازم ندارد اظهار میکنند تفکیک بشود باید تفکیک شود .

نایب رئیس - ایشان اظهار فرمودند که قابل تفکیک می دانم و قابل تفکیک بودن اقسام دارد .

آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - مطابق نظامنامه داخلی این ماده دارای چند جزء است و من تقاضای تجزیه میکنم باین طریق که در باره سیف المجاهدین و محمد تقیخان فشنندی و عبدالله خان مفتی و حجة الاسلام و حجة العلماء هر کدام علیحده رأی گرفته شود بعد بکلیه رأی بگیرند و در هر يك دیگر بسته بنظر آقایان است و اگر ماده واحده هم حساب کنیم باز سابقه مجلس این است که در هر کدام باقیام و قعود رأی بگیرند بعد کلیتاً با ورقه اخذ رأی نمایند .

(بعضی گفتند صحیح است)

نایب رئیس - در این مسئله که حضرت والا اظهار فرمودند مخالفی نیست که اول هر کدام را باقیام و قعود رأی بکنیم پس از آن باورقه؟

آقای کازرونی (اجازه)

آقا میرزا علی کازرونی - عرض میکنم این چهار فقره شهریه تماشا جزو دستور برقراری حقوق در باره سیف المجاهدین به تقی خان فشنندی مفلوج که خیلی مستحق و پریشان است جزو دستور بود و در سایر اقلامش آقایان شاید مطالعه نکرده باشند بنده مخصوصاً در باره سیف المجاهدین دیگرش ابتدا مطالعه نکردم که آیا باید بدهیم یا نباید بدهیم؟ چرا بدهیم؟ علی العمیا که نیشور رأی داد ببخشید آقایان بنده راجع بخودم عرض میکنم جسارت نشود سایرین را نمیدانم بنا بر این بنده پیشنهاد می کنم اگر آقایان بپذیرند در باره شخص مفلوج که بیست و سه قران است و مستحق هم هست امروز اخذ رأی شود سایر فقراتش امروز مطرح نشود و بماند برای جلسه دیگر تا يك تومان شهریه از اول حمل هنده السنه ۲۳ قران خانم مشرف السلطنه از اول میزان هذ السنه خیر صد

قران آقا عبدالله مفتی علاوه بر ماهی بیست تومان شهریه از اول برج اسد هنده السنه ۱۰۰ قران آقایان حجة الاسلام

سردار معظم کردستانی - بنده موافقم اگر لازم شد پس از يك مخالف عرایض خود را راجع بعلما کردستان عرض می کنم .

در هر حال بنده تصور میکنم که یول دولت راهروزه بهاء این پیشنهادات دادن کار سهل و آسانی نیست منزلت هر يك از ماها ملو است از پیشنهادات شهریه و مستمری و امثالها باید يك اصل و يك مدرکی برای این کار در نظر بگیریم نه تنها راجع به مشرف - گمان میکنم آقایان هم از حال این اشخاص مستحضر باشند تقی خان که مفلوج است و مستحق است سیف المجاهدین همینطور به علمای کردستان هم که لازم است رعایت و کمک بشود بنا بر این بعقیده بنده خوب است همانطور که پیشنهاد شده تصویب شود و اگر کسی در یکی از فقرات اطلاعی نداشته باشد ممکن است امتناع نماید والا رأی میدهد .

نایب رئیس - رأی میگیریم باین ترتیب که آقای سهام السلطان فرمودند آقایانی که موافقت قیام فرمایند .

جمعی از نمایندگان - خیر آقا لازم برای نیست معمولاً همینطور باید باشد

نایب رئیس - خیر رأی میگیریم آقایانی که با این ترتیب موافقت قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد .

(جزء اول لایحه راجع به شهریه سیف المجاهدین بشرح ذیل قرائت شد)

سیف المجاهدین علاوه بر شش تومان شهریه از اول سنبله هنده السنه ۴۰ قران

نایب رئیس - آقایانیکه موافقت قیام فرمایند

(جمع کثیری قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد

(جزء دوم بشرح ذیل قرائت شد)

محمد تقی خان فشنندی مفلوج علاوه بر ه تومان شهریه از اول حمل هنده السنه ۲۳ قران

نایب رئیس - آقایانی که موافقت قیام فرمایند

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد .

(جزء سوم بشرح ذیل قرائت شد)

خانم مشرف السلطنه - از اول میزان هنده السنه ۳۰ قران

نایب رئیس - آقای کازرونی (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - آقا در موقع رأی میشود مذاکره کرد .

کازرونی - تجزیه شده است و باید مذاکره بشود عرض میکنم در این قلم بنده بلفظ تنها نمی توانم رأی بدهم بنده از حال خانم مشرف السلطنه اطلاعی ندارم و اسم ایشان را حالا میشنوم جزء دستور هم نبوده است که بنده تحقیقات نمایم و متأسفانه می بینم مجلس يك چیز هائمی را که رأی می دهد جزء دستور باشد فردا تغییر می دهد و بنده آن زمینه را که برای مذاکره

آن چیزی که در دستور معین شده تهیه می کنم فردا بهم میخورند یک چیز دیگری جزء دستور میشود .

در هر حال بنده تصور میکنم که یول دولت راهروزه بهاء این پیشنهادات دادن کار سهل و آسانی نیست منزلت هر يك از ماها ملو است از پیشنهادات شهریه و مستمری و امثالها باید يك اصل و يك مدرکی برای این کار در نظر بگیریم نه تنها راجع به مشرف - گمان میکنم آقایان هم از حال این اشخاص مستحضر باشند تقی خان که مفلوج است و مستحق است سیف المجاهدین همینطور به علمای کردستان هم که لازم است رعایت و کمک بشود بنا بر این بعقیده بنده خوب است همانطور که پیشنهاد شده تصویب شود و اگر کسی در یکی از فقرات اطلاعی نداشته باشد ممکن است امتناع نماید والا رأی میدهد .

نایب رئیس - رأی میگیریم باین ترتیب که آقای سهام السلطان فرمودند آقایانی که موافقت قیام فرمایند .

جمعی از نمایندگان - خیر آقا لازم برای نیست معمولاً همینطور باید باشد

نایب رئیس - خیر رأی میگیریم آقایانی که با این ترتیب موافقت قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد .

(جزء دوم بشرح ذیل قرائت شد)

محمد تقی خان فشنندی مفلوج علاوه بر ه تومان شهریه از اول حمل هنده السنه ۲۳ قران

نایب رئیس - آقایانی که موافقت قیام فرمایند

(جمع کثیری قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد

(جزء سوم بشرح ذیل قرائت شد)

خانم مشرف السلطنه - از اول میزان هنده السنه ۳۰ قران

نایب رئیس - آقای کازرونی (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - آقا در موقع رأی میشود مذاکره کرد .

کازرونی - تجزیه شده است و باید مذاکره بشود عرض میکنم در این قلم بنده بلفظ تنها نمی توانم رأی بدهم بنده از حال خانم مشرف السلطنه اطلاعی ندارم و اسم ایشان را حالا میشنوم جزء دستور هم نبوده است که بنده تحقیقات نمایم و متأسفانه می بینم مجلس يك چیز هائمی را که رأی می دهد جزء دستور باشد فردا تغییر می دهد و بنده آن زمینه را که برای مذاکره

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی

نایب رئیس - مذاکرات کافی است؟

(بعضی گفتند - کافی است)

نایب رئیس - آقایانیکه باشهریه این ضمیمه موافقت قیام نمایند (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد

(جزء چهارم راجع بشهریه آقا عبدالله مفتی به شرح ذیل قرائت شد)

آقا عبدالله مفتی علاوه بر ماهی بیست تومان شهریه از اول برج اسد هنده السنه ۱۰۰ قران

نایب رئیس - آقای سردار معظم کردستانی - (اجازه)

سرهار معظّم کردستانی - بنده مخالف نیستم اگر مخالفی باشد توضیحات خواهم داد .

نایب رئیس - آقای اقبال السلطان موافقم .

نایب رئیس - آقایانیکه با شهریه آقا عبدالله مفتی موافقت قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد .

(قسمت پنجم بشرح ذیل خوانده شد)

آقایان حجة الاسلام و حجة العلماء هر يك در ماه بطور شهریه سی تومان از اول برج اسد هنده السنه ۶۰۰ قران

نایب رئیس - راجع باین دو فقره هم مخالفی نیست؟

(مخالفتی نشد)

نایب رئیس - آقایانی که شهریه آقایان حجة الاسلام و حجة العلماء کردستانی را تصویب میکنند قیام فرمایند .

(جمع کثیری قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد .

رأی میگیریم بمجموع لایحه آقایانی - که موافقت ورقه سفیدی دهند .

(اخذ و استراج آراء بعمل آمده بشرح ذیل نتیجه حاصل شد)

ورقه سفید ۶۰۶ رأی

نایب رئیس - با کثرت ۵۶ رأی تصویب شد .

آقای حائری زاده (اجازه)

حائری زاده - عرض میکنم يك فصل الحاقی راجع بمعاهده ایران و افغانستان است و شور اولش تمام شده است و شور دومش مانده است و چون چندان وقتی لازم ندارد و بيك قیام و قعود ختم میشود - تقاضا میکنم همین امروز تصویب شود

نایب رئیس - باین پیشنهاد آقای حائری زاده - عرض میکنم يك فصل الحاقی راجع بمعاهده ایران و افغانستان است و شور اولش تمام شده است و شور دومش مانده است و چون چندان وقتی لازم ندارد و بيك قیام و قعود ختم میشود - تقاضا میکنم همین امروز تصویب شود

نایب رئیس - باین پیشنهاد آقای حائری زاده - عرض میکنم يك فصل الحاقی راجع بمعاهده ایران و افغانستان است و شور اولش تمام شده است و شور دومش مانده است و چون چندان وقتی لازم ندارد و بيك قیام و قعود ختم میشود - تقاضا میکنم همین امروز تصویب شود

کارخانجات خود باید وزارت فواید عامه را مسوق نمایند در صورتی که در قسمت اول ایننامه نوشته اند نقل وانتقال و شرکت بالتابع خارجه نسبت باین کارخانه و امتیاز موجب الغاء این امتیاز خواهد بود این قسمت صریح است که شرکت ونقل وانتقال راجع بکارخانه در امتیاز هردو است ولی در قسمت اخیر معلوم نیست که آیا مقصود نقل وانتقال خود کارخانه است یا امتیاز هم حکم کارخانه را دارد و تصور می کنیم اگر عبارت بهمین ترتیب باقی بماند چندین صورت پیدا خواهد کرد مثلا ممکن است صاحب امتیاز کارخانه را نقل و انتقال بدهد ولی امتیاز در دست خودش باقی بماند و یکسوی که منتقل شده ضرر بخورد خوب است توضیح بدهند که مقصود چه بوده

محمد هاشم میرزا - ماده پیشنهادی اول را وقتی که ملاحظه فرمائید همین است که می فرمائید در آنجا نقل و انتقال کارخانجات تنها بود و اصلاح شد و به این ترتیبی که ملاحظه می فرمائید نوشته شده حالا که صلاح می دانید پیشنهاد کنید بنده قبول می کنم .

ارباب کیخسرو - پیشنهاد نمی خواهد .

محمد هاشم میرزا - خیلی خوب بعد از لفظ کارخانجات امتیاز را اضافه کنید

نایب رئیس - آقای آقا سید یعقوب مخالفید ؟

آقا سید یعقوب - بلی عضو کمیسیون بودم خواستم حضرت والا عرض کنم این اعتراضی را که آقای ارباب کردند و این جوابی را که حضرت والا دادند مورد نداشت زیرا هر گونه نقل و انتقال واقع شود امتیاز از بین می رود اینها تمام ناظر و متوجه امتیاز است و توضیح لازم ندارد که بگویند اگر اینطور شد امتیاز ملغی است .

محمد هاشم میرزا - بنده از اشکالی که آقای ارباب فرمودند اینطور فهمیدم که در مورد اتباع خارجه لفظ امتیاز و کارخانجات هردو است و در مورد اتباع داخله فقط کارخانجات را نوشته اند و باین جهت قبول کردم لفظ امتیاز هم اضافه شود حالا اگر غیر از این است توضیح بدهند .

نایب رئیس - آقای دستغیب (اجازه)

دستغیب - فرمایشی که آقای مغیر در جواب آقای شیخ الاسلام فرمودند بنده را اذیت نکرد فرمایش آقای شیخ الاسلام صحیح بود و باید قید شود که از نقل وانتقال ثانی همان شرائطی که در امتیاز اول است در دومی هم هست و الا ان ایراد آقای شیخ الاسلام وارد است

نایب رئیس - آقای شیخ الاسلام

(اجازه)

شیخ الاسلام - بنده هم متقاعد نشدم و گمان نمی کنم اگر قبول فرمائید و کلمه در اینجا اضافه فرمائید بهتر است زیرا خارجی ها که یک کلمه پیدا کردند ممکن است از برای آن تفسیر و تعبیر قائل شوند بنا بر این احتیاط آن است که دو کلمه اضافه شود .

نایب رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - متأسفانه بنده در اینموقع مجبورم مثل آقای آقا سید فاضل اظهار کنم هم موافقم و هم مخالف اولاً در جواب آقای شیخ الاسلام عرض می کنم این طوری که فرمودند نیست توجه فرمائید اینجا می گوید در تمام مدت این امتیاز خواه در دست صاحب امتیاز اولی باشد یا دست شخص ثانوی در دست هر کس باشد او مسئول است اما راجع باشکال خودم عرض می کنم اگر از این عبارت لفظ کارخانجات حذف شود تمام مقصود را می رساند آن وقت این امتیاز داده می شود بصاحب امتیاز دیگر موقوف بنظر صاحب امتیاز است که هر طور بتواند عمل کند

مغیر - مقصود ایشان را ملتفت شد و در جواب عرض کردم قبول می کنم که اینهم عطف بر سابق بشود و کلمه کارخانجات حذف شود

نایب رئیس - در این ماده دیگر مخالفی نیست ؟

(گفتند خیر)

نایب رئیس - ماده بترتیبی که اصلاح شده قرائت می شود

(شرح ذیل قرائت شد)

ماده هفتم باین طریق اصلاح شد در تمام مدت این امتیاز هر گونه نقل و انتقال و شرکت بالتابع خارجه نسبت باین کارخانه و امتیاز موجب الغای این امتیاز خواهد بود ولی در مورد اتباع داخله کافی است که صاحبان امتیاز در موقع شرکت و نقل و انتقال بالتابع ایران وزارت فواید عامه را مسوق نمایند .

نایب رئیس - رأی می گیریم باین ماده بترتیبی که قرائت شد آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمائید

نایب رئیس - تصویب شد ماده دهم قرائت می شود

(شرح آتی قرائت شد)

هر گاه سوانجی به مستخدمین و کارگران وارد شود و ثابت گردد که نتیجه تقصیر یا غفلت صاحب امتیاز یا عدم رعایت نظامات و قوانین راجعه بکارخانجات بوده است ترمیم خسارت آنها برعهده صاحب امتیاز است

نایب رئیس آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - اگر باین ترتیبی که آقایان داور و ملک الشعراء پیشنهاد فرمودند

اصلاح شود بنده موافقم

مغیر - بنده گمان می کردم بامذا کرات مفصلی که آنروز موافقین و مخالفین فرمودند امروز دیگر محتاج بمذاکره نخواهد بود و همان پیشنهاداتی که آقایان داور و ملک الشعراء کرده اند که لفظ غفلت حذف شود و چندین پیشنهاد دیگر در مقابل بود باصلاح چندین پیشنهاد درست راست این ماده واقع شده بود و چندین پیشنهاد در دست چپ و بهتر این بود که پیشنهاد شد اگر پیشنهاد دست راست را قبول می کردیم باید جواب پیشنهادات دست چپ را هم غیر منطقی بگوئیم علی ای حال آنطوری که آقایان می فرمایند که اگر در نتیجه غفلت کارگران نباشد مثلا اگر زلزله شد که هم کارخانه هم صاحب کارخانه از بین رفت آیا باید در تهاش آن ضرر را بدهد و هیچکس نمیتواند ضرر خسارات وارده از حوادث سماوی وارضی را برعهده بگیرد علی ای حال ما بصاحب امتیاز مراجعه کردیم و او غیر از این قبول نمی کند و مکرر هم توضیحات نمیدهم میخوانند رأی بدهند نمیخوانند رأی ندهند

(جمعی گفتند مذاکرات کافی است و بعضی گفتند کافی نیست)

نایب رئیس - رأی می گیریم کافی بودن مذاکرات آقایانیکه مذاکرات را کافی می دانند قیام فرمائید

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - معلوم میشود کافی است ماده دهم مجدداً قرائت میشود

شرح سابق قرائت شد

نایب رئیس - رأی می گیریم باین ماده آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمائید

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس تصویب شد

(پیشنهادات آقایان معتمدالتجار و کارزونی بمضمون ذیل قرائت شد)

مقام منبع ریاست محترم مجلس شورای ملی

بنده پیشنهاد می کنم تبصره ذیل بماده یازدهم قانون امتیاز کبریت سازی در آذربایجان ضمیمه شود

تبصره - در صورتیکه دولت بخواهد بعد از انقضاء مدت این امتیاز مجدداً امتیاز کبریت سازی در آذربایجان را باشخاص یا کمپانی دیگری واگذار کند باید امتیاز گیرندگان جدید تمام ماشین آلات و ادوات کار و مواد موجوده صاحبان امتیاز را بقیمت عادلانه قبول کرده و وجه آن را بصاحبان آن کارسازی نمایند که خسارتی بآنها متوجه نشود .

معتمدالتجار (اجازه)

بنده پیشنهاد می کنم ماده الحاقیه شرح ذیل نوشته شود اگر دولت پس از انقضاء مدت این امتیاز بدیگری امتیاز بدهد امتیاز گیرنده

جدید باید کارخانه و اثاثیه و موسسات را باینکار را بقیمت عادلانه خریداری نماید (میرزا علی کارزونی) نایب رئیس - آقای معتمدالتجار (اجازه)

معتمدالتجار - بطوریکه آقایان مسیوقند صاحبان امتیاز تصدق و بنبجاه هزار تومان

مغایر خواهند کرد و مطابق جزء اخیر این ماده یازدهم

که مینویسد در صورتیکه دولت بخواهد

تأسیس کارخانجات کبریت سازی آذربایجان را امتیاز بدهد بانسواوی شرایط صاحبان این امتیاز حق تقدم خواهند داشت ممکن است آن آدم شرایطی قبول کند که صاحبان این امتیاز نتوانند از عهد قبلی آن برآیند

آنوقت صد و پنجاه هزار تومان بآنها ضرر می خورد باین جهت بنده این پیشنهاد را تقدیم کردم که اسباب ضرر صاحبان امتیاز نشود .

نایب رئیس - آقای کارزونی (اجازه)

کارزونی - اولاً عرض می کنم راجع به

پیشنهادات فقط اجزاء کمیسیون پیشنهاد کننده حق مذاکره دارند اما راجع به این

پیشنهاد که بنده کردم و پیشنهاد آقای معتمدالتجار موافق است اگر چه ایشان توضیحات لازمه دادند لکن بنده هم بقدر سهم خود

عرض می کنم صاحب این امتیاز از امروز که دارای این حق شد البته کارخانجات و مؤسساتی خواهد داشت و اطلاع دارم که

در ختگاهی هم که چوب آنها مخصوص کبریت است غرس می کند که شاید ده دوازده سال

دیگر بتواند از آنها استفاده کند باینکه در وقتی مدت این امتیاز منقضی شد دولت رفع محدودیت از او خواهد کرد و کاملاً آزاد خواهد شد در صورتیکه آزاد باشد هیچ اشکالی نیست و هر کس میل داشته باشد کارخانه بیاورد و کبریت بسازد لکن اگر چنانچه دولت

خواست پس از انقضاء این مدت بدیگری امتیاز بدهد ممکن است صاحبان این امتیاز یک رقباتی داشته باشند که من باب رقابت

چیزهایی پیشنهاد نماید که از قوه صاحبان این امتیاز بیرون باشد رقبیت هم این تحمیل رامیکنند برای اینکه یک خسارتی بر صاحبان این امتیاز تحمیل کرده باشد از آنطرف هم صاحبان امتیاز کارخانجاتی وارد کرده اند و در ختگاهی غرس کرده اند و یک مبلغ معتبته برای مصارف اینکار بکار انداخته اند اگر امتیاز بدیگری داده شود تمام اینها بایر میشود

از بین خواهد رفت و در صورتیکه این ماده الحاقیه ضمیمه شود صاحب امتیاز نمیتواند

مشغول کار شود این بود عرض بنده

نایب رئیس - آقای دولت آبادی (اجازه)

حاج سید علیمحمد دولت آبادی - بنده عضو کمیسیون نیستم لکن

فرق نمیکنند برای اینکه اینها در حقیقت یک ماده الحاقیه است و نسبتاً بهمه آقایان مساوی است و همه می توانند حرف بزنند

مغیر - باید بلفظ ماده الحاقیه بنویسند ولی اینجا بلفظ پیشنهاد ذکر کرده اند دولت آبادی - بنده عرض می کنم بعد از آنکه مدت امتیاز گذشت در یک صورت برای صاحب امتیاز مضرت است و آن این است که دولت با امتیاز این کار را بیک کمپانی بدهد و این کارخانه بکلی لغو شود و در این قانون همچو چیزی نیست که ما بدانیم بعد از انقضاء مدت امتیاز بآن حق تقدمی که صاحب امتیاز داشته ضمیمه کردن این ماده الحاقیه معنی ندارد

نایب رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - همانطور که گفته شد

صاحب کارخانه یک مبلغ مهمی صرف ایجاد کارخانه کرده و یک امتیاز یازده ساله گرفته است اگر فرض کنیم بعد از انقضاء مدت

یازده سال یک کس دیگری آمد و خواست این امتیاز را بگیرد و همین صاحب امتیاز با تساوی شروط حاضر نشد نخواست که این

امتیاز را ادامه بدهد آنوقت این صد هزار تومان باو ضرر می خورد و بنده تصور می کنم مجلس شورای ملی یا هر شخص منصفی حاضر نشود در مقابل یک چنین خدمتی که

این آدم کرده است آنوقت این مقدار اثاثیه و ابنیه که دارد آنها را بلا عوض و بلائی بگذارد بنده یک ماده الحاقیه پیشنهاد

کردم که یک قدری ملاحظه صاحب کارخانه فعلی هم بشود و اگر نظریه آقای دولت

آبادی را قائل شویم بهمین تساوی شروط آن وقت یک ضرر بزرگی بصاحب کارخانه

متوجه خواهد شد پس در هر صورت اگر با این ماده الحاقیه موافق نیستند باید در

هر موقعی که ممکن است یک ماده جامع - تری تهیه کنند و به مجلس بفرستند و الا باین ترتیب اسباب ضرر بیک ایرانی است که با تمام قوه و حیثیت خودش حاضر شده است

یک کارخانه در مملکت ایران ایجاد کند

مغیر - باید خاطر آقایان مسیوق باشد این اظهاری که آقای مستشار السلطنه و بعضی

از آقایان دیگر فرمودند در موقع انقضاء مدت امتیاز بهترین است که اثاثیه و ابنیه صاحب امتیاز قدیم خریداری شود نظر

مغایر این است که اگر بنا شود ما این مطلب را قبول کنیم آنوقت اگر بعد از

یازده سال دیگر یک کارخانه پیدا شده بود که کم خرج بود و خواست آنرا بیاورد

نیتواند بیاورد و باید سرمایه خودش را معطل کند و این ماشینها را بخرد این یک

قیدی است که دست و پای آن اشخاص را که میخواهند امتیاز بگیرند خواهد بست اما

اینکه بعضی آقایان می فرمایند باید صاحب امتیاز قبول کند و الا از اثر خواهد افتاد بنده

عرض می کنم اثر کبریت سازی در آذربایجان از بین خواهد رفت ممکن است کارخانه اش

را انتقال بدهد و بیاورد زنجان حالا اگر

بنا قابل نقل وانتقال نیست کارخانه اش که قابل نقل وانتقال است ممکن است آن را برداشت ؟ یا در یک نقطه دیگر .

و البته این اندازه ها ضرر نخواهد کرد اما قسمت دیگر اینکه وقتی بزمایه بگذارد

برای او بیشتر صرفه خواهد داشت که حقوق دولت را بیشتر قبول کند آنوقت فکر میکند

اگر صرفه دارد از این ضرر صرف نظر میکند و قبول میکند و الا رد میکند اینطور نیست

که اگر این پیشنهاد را کمیسیون قبول بکند فوراً صد و پنجاه هزار تومان بصاحب امتیاز

ضرر خواهد خورد

نایب رئیس - اگر مخالفی نباشد باین

ماده الحاقیه رأی گرفته شود و بعد از اینکه قابل توجه شد باید بروید به کمیسیون و اصلاح شود حالا اگر آقایان با این ماده

موافقت قیام فرمائید

(عده قلبی قیام نمودند)

نایب رئیس - قابل توجه نشد

یکی از آقایان گویا آقای معتمدالتجار بعنوان تبصره پیشنهاد کرده بودند

مغیر - فوق نمی کند - مضمونش یکی بود .

نایب رئیس - بلی رد شد پیشنهاد

دیگری نیز رسیده است

بمضمون ذیل قرائت شد

بنده پیشنهاد می نمایم ماده الحاقیه

علاوه شود

بعد از انقضای مدت این امتیاز اگر دولت بخواهد این امتیاز را بدیگری بدهد

و صاحب امتیاز قدیم بانسواوی شروط و حق تقدمی که باور داده شده حاضر نشود تجدید

امتیاز نماید صاحب امتیاز با اگر دولت در صورتیکه خود بخواهد کارخانه را اداره

نماید صاحب امتیاز قدیم در ساختن کبریت کارخانه خود باطاعت مقررات و قوانین

موضوعه مملکتی آزاد نیست (مستشار السلطنه)

نایب رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - بنده تصور می کنم

ما باید این اصل را قائل شویم در مملکت ما کارخانه حکم عتقا را پیدا کرده است یک

کارخانه کبریت سازی که از الزام وسایل زندگانی این مملکت است نداریم یک

کارخانه کاغذ سازی یک کارخانه لوله چراغ ریزی نیست و بالاخره ایرانیان باید همیشه

جات در ایران دائر شود و بالاخره از اینطرف ما میگوئیم باید تمام حوائج ملت ایران

در خود داخله ایران تهیه شود یکی این عقیده را دارد که لباس و پوشاک و خوراک

و آنچه از خارجه می آید جلو گیری کنیم و از خود ایرانیان تهیه نماییم و از طرفی هم

بقدری برای اتباع ایران که می خواهند اینها را در مملکت تهیه کنند محظورات

تولید می کنیم که آن مقصود ما سالهای سال عقب می افتد این آقایان یک کارخانه کبریت

سازی آورده اند می گویند ما یازده سال کبریت می دهیم با این حقوقی که مجلس

تصویب کرده و بعد از انقضای یازده سال با ما نخواستیم این امتیاز را تجدید کنیم یا

اصلاً ضرر این مدت جلو گیری کرد که خودمان تجدید کنیم یا با تساوی قبول کنیم

در هر صورت ما خواستیم این امتیاز را لغو کرده و از دست بدهیم و برویم آنوقت صد

هزار تومان پنجاه هزار تومان اثاثیه خودمان را چه بکنیم همینطور در صحرا باشد یا

باید یکی را مجبور کرد که این را بخرد و بالاخره اگر صاحب امتیاز رضی نشد این

را بخرد آیا باید از این تأسیسات استفاده کنند یا باید پنجاه هزار تومان ماشین آلات

را در صحرا بریزند این را ما باید تصویب کنیم حاشا و کلا .

آیا یک کسی بیاید و برای مملکت خدمت کند ما باید بگوئیم ضرر بدهد اثاثیه اش

را در صحرا بریزد بشاید این اگر بعد از یازده سال ما محتاج نشدیم باین شخص

بدهیم و صاحب کارخانه های دیگر آمدند اینهم بسهم خودش بتواند از ماشین آلات و کارخانه

جات خود استفاده کند یا باید آزاد باشد و یا طوری بنمائیم که او هم بتواند استفاده

نماید .

مغیر - این پیشنهاد لزومی ندارد چون

نوشته اند دولت اگر خواست این کار را بکند آنوقت منقضی می شود که دولت امتیاز

و انحصار بدیگری بدهد و کاملاً آزاد باشد و صاحب امتیاز مثل سایر مردم آزاد

باشد و کبریت درست کند مردم بطور آزادی آزاد بخرند و بفروشند بنده هم

این عقیده را دارم و یقین دارم آقایان هم با عقیده بنده موافقت و گمان می کنم

در این عقیده مخالفی نباشد ولی مسلم است که مجلس دارای اقتدار و اختیار است

بعد از یازده سال امتیاز بدهیم از این طرف مجلس شورای ملی هم قانونی برای نسخ

انحصار و امتیاز و این قبیل چیزها وضع نشده است از این جهت ممکن است بعد از

انقضای مدت شاید یک مرقاتی پیدا شود دولت خواست این امتیاز را بدیگری بدهد

و یک تحمیلی کرد که صاحب این امتیاز نتوانست بر دیگران تقدم پیدا کند در این صورت تصدیق می فرمائید خسارت فوق العاده بر صاحب این امتیاز تحمیل میشود و هیچ چیز جبران او را نمی کند از این جهت

رسیده است و قرائت میشود (بشرح آتی قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم که ماده الحاقیه

شرح ذیل نوشته شود :

دولت متعهد می شود که پس از انقضای مدت امتیاز تا ده سال بعد از آن در آذربایجان

امتیاز بدیگری ندهد م ع کارزونی نایب رئیس - آقای کارزونی (اجازه)

آقا میرزا علی کارزونی - بنده محض

عیب رفق و مدارای آقایان عرض میکنم این امتیاز چندان چیز مهمی نیست یکی از معاهدات

با دول اجنبی و معظمه نیست یک عده از تجار می خواهند امتیاز

بگیرند که در یک قسمت از مملکت رفع باره از احتیاجات مردم را بکنند و

ما هم باید آنها را تشویق و نوازش کنیم که این کار را زودتر و بهتر بتوانند انجام

دهند و شاید دیگران هم باین وسیله تشویق و نوازش کنیم و ما باید خیلی مراقب

باشیم که صاحب این امتیاز منتفع شود تا دیگران هم باین سبب مایل و راضی شوند و اقتداء باینها بکنند و در سایر نقاط

مملکت هم کارخانه وارد کنند در این جا دو نظریه بود یک نظریه

این است که انحصار تجارت کند که ذاتاً با آزادی آن متافی است لذا باید

امتیاز داد که در حکم انحصار است و یک نظریه دیگر این بود که اهالی مملکت

ما هنوز معناد نشده اند کارخانه بیاورند و خودشان مشغول ساختن صنایع بشوند و

همیشه اوقات عادت کرده اند مصنوعات دیگران را استعمال و در مملکت ترویج

کنند برای تشویق لازم است این امتیاز را بدهیم حالا جمع بین این دو نظریه بعد از

انقضای یازده سال می شود آنوقت بنده هم با آقایان هم عقیده می شوم که دولت امتیاز

و انحصار بدیگری بدهد و کاملاً آزاد باشد و صاحب امتیاز مثل سایر مردم آزاد

باشد و کبریت درست کند مردم بطور آزادی آزاد بخرند و بفروشند بنده هم

این عقیده را دارم و یقین دارم آقایان هم با عقیده بنده موافقت و گمان می کنم

در این عقیده مخالفی نباشد ولی مسلم است که مجلس دارای اقتدار و اختیار است

بعد از یازده سال امتیاز بدهیم از این طرف مجلس شورای ملی هم قانونی برای نسخ

انحصار و امتیاز و این قبیل چیزها وضع نشده است از این جهت ممکن است بعد از

انقضای مدت شاید یک مرقاتی پیدا شود دولت خواست این امتیاز را بدیگری بدهد

و یک تحمیلی کرد که صاحب این امتیاز نتوانست بر دیگران تقدم پیدا کند در این صورت تصدیق می فرمائید خسارت فوق العاده بر صاحب این امتیاز تحمیل میشود و هیچ چیز جبران او را نمی کند از این جهت

بنده معتقدم که بعد از انقضای یازده سال

اولا تا ده سال دیگر دولت بدیگری امتیاز ندهد بنده عرض می کنم بعد از مدت ۱۰ سال کاملاً آزاد باشد باین شخص امتیاز ندهد به دیگری هم ندهد نهایت برای اینکه دست دولت را نیسته باشیم می گویم ده سال می گوئید زیاد است بفرمائید پنجسال والا بگوئید بعد از ۱۰ سال دولت بهیچ کس در آذربایجان امتیاز کبریت ندهد البته در آن صورت بنده هم پیشنهاد را پس می گیرم و یک همچو پیشنهادی می کنم و اگر آقایان تا آن اندازه موافقت نمی فرمایند اقلاً این پیشنهاد بنده را قبول بفرمایند که تا ده سال دیگر صاحب امتیاز بداند به دیگری واگذار نخواهد کرد

نایب رئیس - در حقیقت پیشنهاد آقای کازرونی علاوه بر آنکه زیاد از اندازه توضیح دادند با اصل قانون مخالفت دارد معنایش این است مدت امتیاز بیست و پنجسال باشد حالا اگر آقایان موافقت بقیه مذاکرات بماند برای بعد از تنفس (بعضی گفتند خیر رای بگیرند مذاکرات کافی است)

نایب رئیس - پیشنهاد آقای کازرونی مذاکرات کافی است؟ (بعضی گفتند کافی است)

نایب رئیس - ولی آقایان باید در موقع تنفس در شعبات بنشینند و ترتیبات داخلی خود را بدهند.

(پیشنهاد آقای کازرونی مجدداً قرائت شد)

نایب رئیس - رای می گیریم به این پیشنهاد آقایانیکه آنرا قابل توجه میدانند قیام فرمایند.

(دوسه نفری قیام نمودند)

نایب رئیس - قابل توجه نشد. شورد در کلیات این قانون است اگر در کلیات مخالفی هست اظهار بفرمایند (گفته شد مخالفی نیست)

نایب رئیس - چند ماده است امیر ناصر - ۱۱ ماده سلیمان میرزا - باید ماده واحده را خواند و رای گرفت (ماده واحده بشرح ذیل قرائت شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی به وزارت فوائد عامه اجازه می دهد بشرایط فوق که مشتمل بر یازده ماده است این قرارداد را با خواهند گان امتیاز منقذ نمایند

نایب رئیس - آقایانیکه با این ماده موافقت که معنایش تصدیق آن یازده ماده است قیام بفرمایند (اکثر قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد. تنفس داده شود یا خیر؟ (بعضی گفتند خیر ظهر است)

سهام السلطان - ماده الحاقیه بمعاهده افغانستان هم جزئی است چون مقارن ظهر است آنرا هم تمام بفرمائید بعد جلسه ختم شود

(فصل سوم الحاقیه به معاهده ایران و افغانستان بمضمون ذیل قرائت شد)

همچنین طوائف و ایلاتی که سابقاً از ایران با افغانستان رفته اند کمافی السابق تبعه دولت متوقف فیها میباشند و بدون اینکه تذکر خود را بامضای مأمورین ایران برسانند حق ورود ب خاک ایران را نخواهند داشت چنانکه همین ترتیب نظیراً موافق فصل دوم الحاقی نسبت بکلیه طوائف و ایلاتی که سابقاً از افغانستان بایران آمده اند مجری خواهد شد

افرادی که از ایران قبل از تأسیس سفارت ایران در کابل با افغانستان رفته سکنی اختیار کرده اند کمافی السابق تبعه افغانستان شناخته می شوند تجاریکه فقط برای معاملات تجارتی از ایران با افغانستان مسافرت نموده اند و در افغانستان اقامت دائمی اختیار نکرده اند و نیز بموجب اسناد محقق است که در دوائر رسمی افغانستان با آنها معامله تبعه افغانستان نشده است تبعه ایران شناخته خواهند شد

نایب رئیس - در این ماده مخالفی نیست؟ (بعضی گفتند خیر)

نایب رئیس - آقایانی که با این فصل سوم الحاقیه موافقت قیام بفرمایند (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد. در کلیاتش هلیجه نباید رای گرفت (گفته خیر)

حاج شیخ اسدالله - يك فصل الحاقیه است و کلیات ندارد

نایب رئیس - آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - همانطور که آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند این صلاح یکی از آن مواد است و در حقیقت معامله متقابل است و توضیح واضحات هم بوده است دیسگر مذاکره در کلیات ندارد

نایب رئیس - حضرت والا باز هم فرمایش دارید

سلیمان میرزا - اگر مطلب ختم است عرضی دارم

نایب رئیس - آقایان فسر اموش نفرموده اند که ما این شعبات را معین کردیم و باید هیئت رئیسه آن معین شود حالا اگر موافقت جلسه را ختم کنیم و برویم ترتیبات داخلی شعبات را معین کنیم این بود تقاضای بنده

نایب رئیس - جلسه روز یکشنبه دستور لایحه امتیاز نفت شورد در لایحه امتیاز معادن اکسید دوفر راپرتهای مختلفه کمیسیون

بودجه .
آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - راجع بآن قسمت از دسیه ها بنده باعث بودم که نظر رئیس مایه معلوم شود و چون نمی خواستم باعث رنج و زحمت جمعی شده باشم در همان موقع استدعا کردم کمیسیون قدری توجه بکنند که نظر رئیس مایه جلب شود نمیدانم جلب نظر دولت راهم کرده است یانه استدعا دارم توجه بفرمائید که زودتر خاتمه پیدا کرده و تکلیف آن بیچاره ها معلوم شود این قسمتی بود که بنده خواستم در این باب تذکر بدهم قسمت دیگر که خواستم استدعا کنم این بود که اقلاً لویاجی که به مجلس می آید الفناظش فارسی باشد گل سرخ معمول است و لازم نیست اکسید دوفر بنویسند که آقای نایب رئیس هم برای خواندن آن تأمل بفرمایند

نایب رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده در چند جلسه قبل تذکر دادم لایحه قانون شورای دولتی تمام شده در طبع و توزیع هم شده است و نظر با اهمیت آن بنده پیشنهاد کردم جزو دستور جلسه فردا باشد

نایب رئیس - مخالفی نیست محمد هاشم میرزا - بنده مخالفم تدین - جزو دستور قبولش کنید بعد در تقدیم و تأخیرش مذاکره بفرمائید

نایب رئیس - آقای مساوات (اجازه)

مساوات - بنده راجع بدستور خواستم عرض کنم که لایحه راجع بچراغ برق همدان شور اولش تمام شده اگر آقایان تصویب می فرمایند جزو دستور فردا بشود

نایب رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه)

محمد هاشم میرزا - همانطور که قرار شد باید قوانینی که يك شورش تمام شده است مثل قانون میزری و غیره زود تر مذاکره شود زیرا اینها مهمتر است والا قانون شورای دولتی سی چهل جلسه لازم خواهد داشت و بالاخره در این دوره نخواهد گذشت و نا تمام خواهد ماند بنده لازم می دانم لویاجی که يك شورش شده مطرح شود مثلا در خصوص قانون انتخابات دوسه ماه قبل آقایان اصرار داشتند به مجلس بیاید وقتی آمد گفتند وقت گذشته است بنده من باب تذکر لایحه ارومیه ها و قانون انتخابات را مهمتر می دانم زیرا اگر اینها مطرح نشود وقت مجلس بهتر می رود و مثل قانون شرکتها که از دوره دوم به دوره سوم محول شد و بالاخره ناتمام ماند

نایب رئیس - رای می گیریم که لایحه شورای دولتی جزو دستور شود یانه آقایانی

که باتمیین آن در دستور موافقت قیام بفرمایند (اغلب نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - با اکثریت سی و نه رای تصویب شد .

اگر آقایان اجازه بفرمایند جلسه را ختم کنیم (مجلس بیک ربع ساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس مؤتمن الملک

جلسه دو بیست و سوم

صورت مشروح مجلس یوم یکشنبه شانزدهم جمادی الاولی ۱۳۰۱ مطابق نوزدهم جمادی الاولی ۱۳۴۱

(مجلس ۲ ساعت و ربع کم قبل از ظهر برباست آقای مدرس نایب رئیس تشکیل گردید)

(صورت جلسه یوم شنبه پانزدهم جمادی را آقای امیر ناصر قرائت نمودند)

نایب رئیس - در صورت مجلس فرمایشی نیست؟ صورت جلسه تصویب شد آقای وزیر مایه فرمایشی دارند بفرمایند.

وزیر مایه : در چند جلسه قبل یکی نفر از آقایان نمایندگان ابتدا آقای نصرت الدوله و بعد آقای داور اظهار فرمودند که بدون تصویب مجلس دولت استقراضی نموده است گرچه آقای وزیر پست و تلگراف هم اظهار کردند که استقراضی نشده است ولی بازم لازم است خاطر آقایان را متذکر کنم که بکلی رفع سوء تفاهم بشود بدیهی است بودجه ای را که مجلس در اول سال تصویب میکند مشتمل بر عایدات و مخارجی است و عایدات ماه به ماه در موافق معینی نمیرسد که مخارج پرداخت شود در ظرف سال دولت بابانک و مضراحتناهایی که طرف دولت هستند يك حساب جاری دارد که بطور مساعده از آنها پول گرفته و از عایدات جاری به آنها میپردازد و این معامله همیشه در جریان است . مساعده گرفتن از يك تجارت خانه یا بانکی که طرف است غیر از استقراضی است و جعی راهم که مستشار تهیه کرده است از همین قرار است یعنی از عایدات فقط سنه ۱۹۲۲ که تمام شد و باید تا اول مارس که چند روز قبل از عید نوروز است بدولت برسد و فعلاً برای مخارج لازم از آن بابت از بانك بعنوان مساعده مبلغی گرفته شده است لنانچه عایدات گمرک هم ماه به ماه بیانک میرسد و در هشتم هر ماه باید بصورت حساب آن را بدولت بدهند و همیشه بامبلغی دولت از بانك طلب کار است یا بانك از دولت و عنوان استقراض وقتی است که یکی از منابع عایدی را برای چند سال آینه وثیقه بگذارند و وجهی بگیرند استقراض باین معامله می شود والا آنچه را که از بابت عایدات جاری میگیرند عنوان استقراض پیدا نمیکند مخصوصاً این وجهی را که مستشار